

การตีตรา.....ชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย ในกระบวนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเอดส์

วันจันทร์ที่ 2 กรกฎาคม 2555

ณ โรงแรมเดอะรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร

นิพนธ์ ดารารุฒิมาประภรณ์

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

วัตถุประสงค์

Mahidol
University
Wisdom of the Land

ศึกษา “**เงื่อนปม**” ของการตีตราและการเลือกปฏิบัติ

ที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้การดำเนินงานการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์

ที่ทำให้ : กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย ต้องกลายเป็นคนชายขอบ

ทำไมถึงถูกตีตรา เพราะ .... ?

- การมีพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างจากสังคมกระแสหลัก
- การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ทำให้ติดเชื้อไวรัสเอชไอวี/เอดส์

- ค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- สัมภาษณ์ ตัวแทนกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย 6 ท่าน
- สัมภาษณ์ อาสาสมัครที่ทำงานให้กับกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย 2 ท่าน
- สัมภาษณ์ องค์กรภาคประชาสังคม ทำงานสำหรับกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย 4 ท่าน
- สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้ให้บริการในงานป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ 2 ท่าน
- ประสพการณ์ของผู้เขียนในฐานะ ผู้ประสานงานการติดตามประเมินผล ภายใต้โครงการ การป้องกันการติดเชื้อ เอชไอวี แบบผสมผสานสำหรับประชากรที่มีภาวะเสี่ยงสูง ผู้ต้องขัง และแรงงานข้ามชาติ ในประเทศไทย

ความหมายของการตีตรา

เปรียบเสมือนการตีป้ายบอกให้รู้ว่าบุคคลนี้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในแง่ลบ (Stigmatization) ทำให้บุคคลที่ถูกตีตราเปลี่ยนจากบุคคล **“ปกติ ธรรมดา”** กลายเป็นบุคคล **“ผิดปกติ”** เป็นคนที่ไม่บริสุทธิ์ ต่างพร้อม มีรอยมลทิน ไร้คุณค่า ที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่นๆ จึงกล่าวได้ว่าเป็น **“การตีตรา”** นั้นส่งผลให้เกิด **“การเลือกปฏิบัติ”** ซึ่ง การเลือกปฏิบัติเปรียบเสมือน หรือเท่ากับเป็น **“การละเมิดสิทธิมนุษยชน”** โดยไม่รู้ตัว

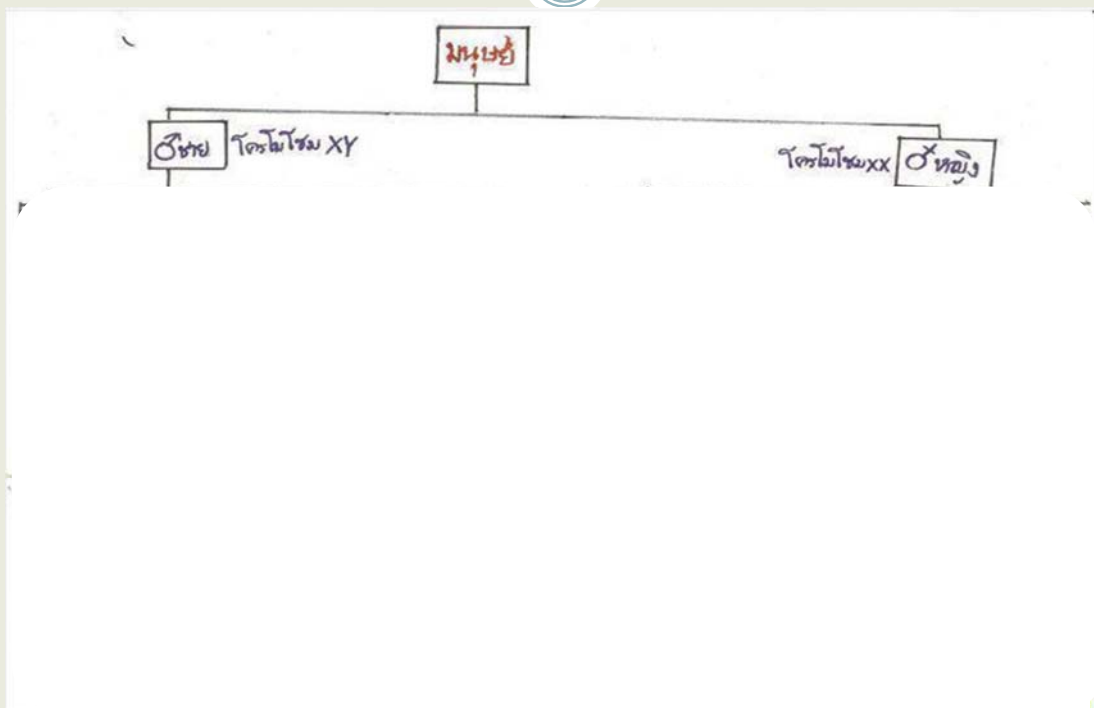
“ เรื่องการตีตราเนี่ยนะ มันก็เหมือนเดิม เป็นเรื่องเดิมๆ ถูกยกมาด้วยภาษาใหม่ๆ แต่มันยังคงเป็นเรื่องเดิมๆ ตลอด ส่วนตัวรู้สึกว่าการของการตีตรามันยังไม่ไปไหน คือ เมื่อ **10** ปีที่แล้ว พูดเรื่องเกี่ยวกับเอดส์อยู่ด้วยกัน ซึ่งก็อยู่ด้วยกันจริงๆ แต่ก็ต้องบอกว่าจริงๆ แล้วก็มีคนอื่นๆ อยู่ด้วยครบทุกกลุ่ม ไม่ใช่มีแค่เกย์ แล้วก็เกย์ไปโยกกับเอดส์ ไปมองว่าเกย์มัน สำสอน ซึ่งจริงๆ ทุกเพศก็มี แล้วก็มองว่าเรื่องมันเกี่ยวกับเอดส์เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งจริงๆ แล้วคนละเรื่อง แต่มันก็ยังพูดเรื่องเดิมอย่างนี้”

(สัมภาษณ์องค์กรที่ทำงานป้องกันการติดเชื้อในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย)

บุคคลหรือกลุ่มคนที่สังคมไม่สนใจ ไม่ต้องการรับรู้ ถูกมองข้าม ถูกทำให้เป็นคนที่ไร้ค่า ถูกทำให้มีชีวิตอยู่ตามริมขอบของพื้นที่ต่างๆ เช่น พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พื้นที่สังคม พื้นที่ทางความคิด และถูกปฏิเสธ กีดกัน แบ่งแยก ออกจากสังคมกระแสหลัก ทำให้คนเหล่านี้ ขาดโอกาส ขาดความรู้ ขาดอำนาจในการต่อรอง ไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่สามารถในการเข้าถึงทรัพยากร **ไม่สามารถเข้าถึงบริการ สวัสดิการต่างๆ ตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรจะได้รับ**

แต่กลับถูกมองเป็นตัวปัญหา เช่น ชาวเขา ชนกลุ่มน้อย ผู้หญิงขายบริการ คนพิการ **กลุ่มคนรักเพศเดียวกัน กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์**

(สุริยชัย หวันแก้ว, 2550)

การตีตรา

Mahidol University
Wisdom of the Land

อันเนื่องมาจากกระบวนการหล่อหลอม ชัดเกลตาทางสังคม

- เราารู้สึกอึดอัดตั้งแต่อยู่ในบ้าน พ่อ แม่ พี่ชาย น้องชาย เราารู้สึกว่าตัวเราผิด รู้สึกกดดัน และต้องเก็บกดไว้ พอออกไปนอกบ้าน สังคมเพื่อนบ้านก็ล้อว่าเป็นกะเทย ตืด อะไรอย่างเนี่ย พอไปโรงเรียน มันมีวิชา พลศึกษาที่เป็นฟุตบอล ตะกร้อ ทำให้เรารู้สึกว่าการเป็นแบบนี้มันเป็นเรื่องผิดตลอดมา ผิดต่อพ่อ ต่อแม่ ทำให้ตัวเองรู้สึกว่าไม่รักตัวเอง และไม่อยากจะเข้าไปอยู่ในระบบอะไรเลย
(สัมภาษณ์ชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย 32 ปี)
- มี ก็เคยเจอเขาพูด แบบว่า หน้าตาก็ดี ไม่น่ามาเป็นเกย์เลย เสียตาย สังคมภายนอกยังไม่ยอมรับ และ ก็มองแบบเหยียดหยาม คือต้องแต่งตัวเป็นผู้ชายอย่างเดียว ทำไมสังคมต้องมาตีตราเรา
(สัมภาษณ์ชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย อายุ 22 ปี)
- การแต่งตัว เราอยากแต่งตัว ทำสีผม เขามองตั้งแต่หัวจรดเท้าเลย เหมือนกับว่าเราเป็นตัวประหลาด
(สัมภาษณ์สาวประเภทสอง อายุ 22 ปี)

การตีตรา

Mahidol University
Wisdom of the Land

อันเนื่องมาจากกระบวนการหล่อหลอม ชัดเกลตาทางสังคม

การตีตรา	ภาษาและวิธีคิดที่มีนัยเชิงอคติ
ตนเอง และกลุ่ม	ผิดปกติ ผิดเพศ พวกชอบไม้ป่าเดียวกัน เสือใบ ตูดเด็ก ตูดแก่ แก้ง กวาง กระเทยควาย สาวเสียบ
ครอบครัว	ลูกผิดปกติ ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล สร้างความอับอาย ขายหน้าให้กับพ่อแม่ เพราะว่าตนเองเลี้ยงลูกได้ไม่ดี
สังคม ชุมชน	เช็ทซ์จัด สำส่อน มักมากในกาม วิปริตทางเพศ ชอบความรุนแรง เสียชาติเกิด ตัวตลก ตัวประหลาด
สถาบันการศึกษา	เบี่ยงเบนทางเพศ พฤติกรรมไม่เหมาะสม ผิดกฎระเบียบ เป็นเด็กก้าวร้าวรุนแรง ครอบครัวแตกแยก
สถาบันศาสนา	ผิดศีลธรรม มีเวรกรรม หรือบาปกรรมที่ต้องชดใช้ ห้ามบวช
บุคลากรทางการแพทย์	โรคจิต จิตวิปริต/ผิดปกติ เพี้ยน โรคประสาท วิกัลจริต ป่วย มั่ว ตัวแปรเชื้อ กลุ่มเสี่ยง

การตีตราและทัศนคติเชิงลบจากการติดเชื้อ “เอชไอวี/เอดส์”

ปัจจุบันสังคมยังคงคิดว่าโรคเอดส์เป็นเรื่องอันตราย เป็นโรคที่น่ากลัว และสังคมก็ตีตราว่า **“โรคเอดส์เป็นโรคของเกย์”** สำหรับประเทศไทย ในช่วงแรกๆ ของการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ได้สร้างภาพลบให้กับกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายอย่างมาก เพราะสังคมเชื่อว่าเอดส์เป็นโรคที่ชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายสร้างขึ้น เพราะความสำล่อนทางเพศ

“เพราะคนมองว่าคนเป็นเอดส์เป็นเรื่องน่าอัปอาย เป็นเรื่องที่ต้องปกปิด ฉะนั้น คนเป็นเอดส์ก็ไม่ว่าจะทำยังไงให้ตัวเองอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ปกติเหมือนเดิม เพราะคนเป็นเอดส์คิดว่ากูต้องตาย แล้วกูต้องตายด้วยโรคเอดส์ อะไรอย่างนี้ ซึ่งจริงๆ คนเขาคิดอย่างนั้น”

สัมภาษณ์อาสาสมัครชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย อายุ 23 ปี

สถานการณ์การติดเชื้อ

ของกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย

พ.ศ. 2546

17.3 %

พ.ศ. 2550

30.7 %

พ.ศ. 2552

31.3 %

“จริงๆ อัตราการติดเชื้อนี้ ต้องใช้เป็นเครื่องมือว่าจะต้องทำยังไง สังคมต้องช่วยกัน แต่กลับกลายเป็นว่า กลายเป็นเครื่องมือในการตีตรา ซึ่งวิธีใช้มันคนละเรื่อง คนละมุมมองกันเลยนะ”

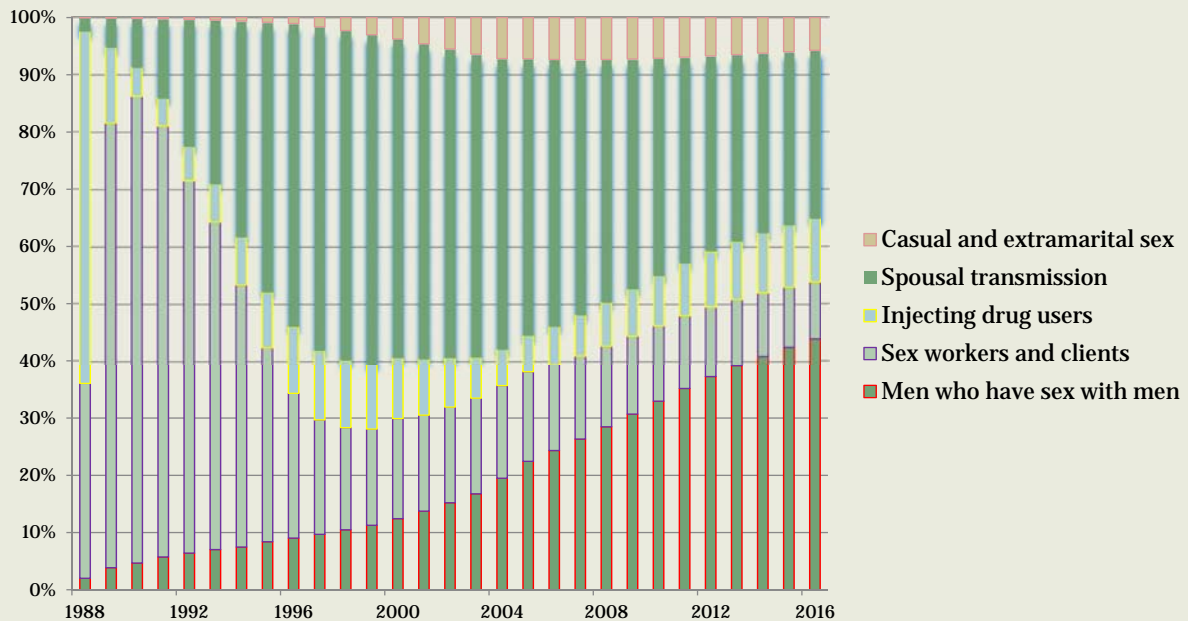
สัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรที่ทำงานป้องกันการติดเชื้อในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย

คาดประมาณร้อยละผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่

จำแนกตามกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 – 2559

Mahidol University
Wisdom of the Land

แหล่งข้อมูล : AEM 2010

บทบาทกองทุนโลกกับงานเอดส์ในประเทศไทย

Mahidol University
Wisdom of the Land

โครงการกองทุนโลกรอบที่ 8 คือ “โครงการการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีแบบผสมผสานสำหรับ ประชากรที่มีภาวะเสี่ยงสูง และแรงงานข้ามชาติ โดยการส่งเสริมบริการเชิงรุกและสร้างเครือข่ายบริการที่บูรณาการ” (Comprehensive HIV-Prevention Among MARPs by Promoting Integrated Outreach and Networking-CHAMPION) ครอบคลุมกลุ่มประชากรเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์กับชาย (Man having Sex With Men : MSM) กลุ่มพนักงานบริการหญิง (Female Sex Worker : FSW) กลุ่มผู้ฉีดยาเสพติดชนิดฉีด (Intravenous Drug User : IDU) กลุ่มผู้ต้องขัง (Prisoner : PR) และแรงงานข้ามชาติ (Migrant Worker: MW)

- กระตุ้นการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรภาคประชาสังคมกับสถานบริการสุขภาพของภาครัฐ
- พื้นที่การทำงานครอบคลุมกว่า 30 จังหวัด โดยตั้งเป้าว่าจะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้ได้ 35,578 คน ภายใน 5 ปี

รูปแบบการป้องกัน

การติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์ชาย

Mahidol University
Wisdom of the Land

อุปสรรคในการเข้าถึงบริการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี

Mahidol University
Wisdom of the Land

- กลุ่มเป้าหมายไม่กล้าเปิดเผยตนเอง หรือไม่กล้าบอกว่าตนเองมีพฤติกรรมเสี่ยง เพราะเกรงว่าจะถูกตีตราจากสังคม
- อาสาสมัครไม่สามารถถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างจากตนเอง
- อาสาสมัครยังมีความรู้ไม่เพียงพอที่จะแนะนำให้กับกลุ่มเป้าหมาย
- การประสานงาน/การส่งต่อจากอาสาสมัครไปสถานบริการ ยังไม่เป็นระบบ
- ระบบการให้บริการของสถานบริการทางด้านสุขภาพ ยังไม่เป็นมิตรกับกลุ่มเป้าหมาย
- ทัศนคติผู้ให้บริการ ไม่เข้าใจความอ่อนไหว/เปราะบางในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย
- ทักษะความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในการตรวจ 3 ช่อง ซึ่งมีความแตกต่างกันในกลุ่มย่อย
- สิทธิ และสวัสดิการหลังจากทราบผลการตรวจเลือด

ยุทธศาสตร์ ป้องกันและแก้ไข

ปัญหาเอดส์แห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559

ผลิตเชื้อ
รายใหม่

การเสียชีวิต
จากเอดส์

การตีตรา
เลือกปฏิบัติ

สู่เป้าหมายที่เป็นศูนย์

แนวทางการแก้ไขปัญหา

เพื่อลดการตีตราและเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย

- (1) ยอมรับและเข้าใจความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย ไม่ควรมีอคติต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ การยอมรับจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม และเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่ให้ตีตราและเลือกปฏิบัติในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย
- (2) ลดอคติของผู้ให้บริการทางการแพทย์ต่อกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย
- (3) การสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิต่างๆ ให้กับกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจเกี่ยวกับเพศ บทบาทและความพึงพอใจทางเพศ ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยปราศจากความรุนแรง การแบ่งแยก การตีตรา และการเลือกปฏิบัติ
- (4) การสร้างระบบการให้บริการที่เป็นมิตรและครบวงจร (one stop service)

แนวทางการแก้ไขปัญหา

Mahidol
University
Wisdom of the Land

เพื่อลดการตีตราและเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย

- (5) การปรับปรุงนโยบายและปรับแก้การใช้กฎหมาย ที่เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ที่ขัดต่อการลดจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ และป้องกันการแพร่เชื้อเอชไอวี
- (6) เน้นความร่วมมือจากหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ เข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหาลดการตีตรา ส่งเสริมการพัฒนาาระบบเครือข่ายทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน
- (7) สร้างความเข้าใจและรณรงค์ให้สังคมไทยเห็นถึงความสำคัญของการตรวจหาเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ให้เหมือนกับการตรวจเช็คสุขภาพประจำปี
- (8) การสร้างความต่อเนื่องในการทำงานป้องกันเอชไอวี/เอดส์ และการสร้างความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรมว่า ชายรักชาย “มิใช่ตัวปัญหาสังคม” เพื่อลดการตีตราจากสังคม และทำให้คนในสังคมไทยเคารพสิทธิในความเป็นมนุษย์ของทุกคนโดยไม่มี การเลือกเพศ